

SZAKDOLGOZAT

Szakál Kitti

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Öntözésfejlesztési és Meliorációs Tanszék
Mezőgazdasági mérnök alapképzés

A Mag-Tár Szövetkezet Ökonómiai Elemzése

Belső konzulens:	Dr. habil. Bodnár Károly Egyetemi professor
Belső konzulens intézete/tanszéke:	Környezettudományi Intézet Öntözésfejlesztési és Meliorációs Tanszék
Készítette:	Szakál Kitti V34U8Z Levelező

Szarvas
2024

Tartalomjegyzék

1. bevezetés.....	5
2. szakirodalmi áttekintés	7
2.1. A TÉSZ bemutatása	7
2.1.1. A TÉSZ jelentése	7
2.1.2. A TÉSZ kialakulásának szükségessége	7
2.2. Községek által támogatott mezőgazdaság	7
2.3. Szövetkezetek és mezőgazdasági társulások hatásai a családi gazdaságokra.....	9
2.3.1. Erőforrásokhoz való hozzáférés javítása	10
2.3.2. Értékesítési lehetőségek bővítése	10
2.3.3. Pénzügyi támogatások és hitelek.....	10
2.3.4. Technológiai és szakmai fejlődés	10
2.3.5. Versenyképesség növelése.....	10
2.3.6. Kockázatok csökkentése.....	10
2.4. Szövetkezeti forma	11
2.4.1. Hitelszövetkezetek.....	11
2.4.2. Beszerző, fogyasztási, értékesítő és feldolgozó szövetkezetek	12
2.4.3. Szolgáltató szövetkezetek, termelési szövetkezetek.....	13
2.5. A TÉSZ-ek szerepe és jelenléte Magyarországon	13
2.6. Termelők értékesítésének lehetőségei.....	17
2.6.1. Hagyományos értékesítési csatornák.....	18
2.6.2. Szövetkezetek és termelői szervezetek.....	18
2.6.3. Közvetlen értékesítés és rövid ellátási láncok	18
2.6.4. Digitális platformok és online piacterek.....	18
2.6.5. Szerződéses gazdálkodás	19
2.6.6. Exportlehetőségek és nemzetközi piacok	19

2.6.7.	Kormányzati támogatások és pályázati lehetőségek	19
2.7.	A termelői csoportok működése és támogatásuk rendszere Magyarországon és az Európai Unióban.....	19
2.8.	Jelenlegi termény felvásárlási helyzet Magyarországon.....	21
3.	anyag és módszer.....	23
3.1.	A Mag-Tár szövetkezet adatai	23
3.1.1.	A Mag-Tár Szövetkezet története	23
3.1.2.	A Mag-Tár Szövetkezet kereskedelmi kapcsolatainak és irányításának ismertetése	23
3.1.3.	A Mag-Tár Szövetkezet szervezeti felépítése.....	24
3.1.4.	Eszközállomány.....	25
3.1.5.	Fő tevékenység bemutatása	26
4.	Eredmények.....	27
4.1.	A besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet anyagi helyzetének elemzése	27
4.2.	Tervszámok és tények értékelése a besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet elmúlt négy évéből	28
4.3.	Költségek vizsgálata az elmúlt négy évben	30
4.5.	Adózásokkal terhel eredmények bemutatása	31
4.7.	Befolyt termények alakulása az elmúlt négy évben.....	32
5.	következtetések és javaslatok	35
5.1.	SWOT analízis	36
6.	Összefoglalás	39
7.	Irodalomjegyzék	42
	Megtekintett internetes források.....	43
8.	Táblázat jegyzék	44
9.	Ábrajegyzék.....	44

1. BEVEZETÉS

A magyar mezőgazdaságban a szövetkezeti forma hosszú múltra tekint vissza, és kiemelt szerepet játszik a helyi közösségek, valamint a vidéki gazdaságok fejlesztésében. Hazánkban a szövetkezetek fontos szerepet játszanak, lehetővé téve a gazdálkodók számára az összefogást, a közös érdekképviselést, valamint a hatékonyabb termelést és értékesítést, hiszen ez az a gazdasági forma, amely nem csak az élelmiszerlánc ellátását biztosítja, hanem egyfajta védőernyőt nyújt a gazdálkodók számára.

A besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet egy olyan példa, amely jól tükrözi a mezőgazdasági termelők közötti összefogás és a közös munka, a termelési tapasztalatok megosztása, valamint a közös célok érdekében való együttműködés fontosságát, létrejötté erősíti a vidéki identitást. Az elmúlt évtizedek során a szövetkezet jelentős fejlődésen ment keresztül, alkalmazkodva a piaci kihívásokhoz, valamint a mezőgazdasági technológiák és igények változásaihoz.

A dolgozatom arra is kitér, hogyan alakultak az évek során a termelők értékesítési lehetőségei, valamint a jelenlegi terményfelvásárlási helyzet Magyarországon. Ezen tényezők ismerete elengedhetetlen a Mag-Tár Szövetkezet működésének átfogó megértéséhez, mivel a szövetkezet tevékenységét nagyban befolyásolják a piaci körülmények és a gazdasági kihívások. A dolgozat célja tehát nemcsak egy adott szövetkezet példáján keresztül bemutatni a szövetkezeti modell előnyeit, hanem a szakirodalmi háttér felhasználásával szélesebb képet nyújtani a magyar mezőgazdaság helyzetéről és kilátásairól.

A szövetkezetek, valamint mezőgazdasági társulások pozitív hatással vannak a családi gazdaságokra, ugyanis javítja az erőforrásokhoz való hozzáférés lehetőségeit, valamint a termények értékesítésének lehetőségeit, ugyanakkor pénzügyi támogatásokat, szükséges esetben pedig hiteleket is nyújt a családi gazdaságok számára, valamint a technológiai és szakmai fejlődésben is segéd jobbot képesek nyújtani, arról nem is beszélve, hogy növelhetik a versenyképességet, miközben csökkenthetik a kockázatokat (Sikorska-Wolak, 2017).

A dolgozat célja, hogy részletesen bemutassa a besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet működését, tevékenységeit és szerepét a helyi agrárszektorban, valamint elemezzem a szövetkezet munkáját az elmúlt négy év gazdasági eseményei alapján. Nem véletlenül választottam ezen szövetkezetet, hiszen a szakmai gyakorlatomat is itt tölthettem, így úgy vélem, hogy kellő információval és tapasztalattal rendelkezem a szövetkezet életével kapcsolatban. Az elemzések végeztével pedig szándékomban áll egy külön SWOT elemzés során is ismertetni a szövetkezet előnyeit, hátrányait, lehetőségeit, valamint fenyegetéseit, majd az itt kapott eredmények alapján javaslatokat megfogalmazni azzal kapcsolatban, hogy miként lehetne megerősíteni a Mag-Tár

Szövetkezet pozícióját a jelenlegi körülmények között, és milyen lehetőségek felé kellene pozícionálniuk annak érdekében, hogy tovább növekedhessenek.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A TÉSZ bemutatása

2.1.1. A TÉSZ jelentése

A Termelői Értékesítő Szervezeteket (TÉSZ) általában egy adott régió vagy termékkör termelői hozzák létre azzal a céllal, hogy megszervezzék, egyesítsék és irányítsák az adott termék előállítását. Ezek a szervezetek gondoskodnak a termék tárolásáról, válogatásáról, feldolgozásáról és értékesítéséről.

A TÉSZ-ek elsődleges célja, hogy kellő gazdasági súllyal rendelkezzenek a piacon, és képesek legyenek ellensúlyozni a piaci verseny kihívásait. Ezeket a szervezeteket jellemzően természetes vagy jogi személyek hozzák létre, közös feldolgozási és értékesítési tevékenységekre. Bizonyos agrárszabályozási feltételek teljesülése esetén pedig jogosultak lehetnek EU-s támogatásokra (Ferencz, 2016).

2.1.2. A TÉSZ kialakulásának szükségessége

A supermarketek terjedése a zöldség-gyümölcs piacon a kereslet koncentrációjához vezetett. Ez a folyamat azzal a követelménnyel járt, hogy a termelőknek nagy mennyiségű, kiváló minőségű és homogén árut kell pontosan szállítaniuk, aminek következtében a kínálati oldal, azaz a termelők, is koncentrációra kényszerülnek.

A piaci helyzet szükségessé tette az értékesítő szervezetek létrejöttét, amelyek támogatják a termelőket a versenyképességük megőrzésében. Ennek következményeként a termelők alkupoziója javul, hiszen a nagyobb volumenű értékesítés lehetővé teszi számukra, hogy kedvezőbb árakat alkudjanak ki. Ezen kívül a költségek csökkentése is megvalósul, amit a közös beszerzés, csomagolás, válogatás és értékesítés során érnek el. A termelők számára a szövetkezés nemcsak egy lehetőség, hanem kényszerítő tényező is, hiszen sok támogatás csak TÉSZ-tagként (Termelői Értékesítő Szervezet) érhető el, így a termelők kénytelenek csatlakozni ezekhez a szervezetekhez a támogatások megszerzéséhez (Ferencz, 2016).

2.2. Közösségek által támogatott mezőgazdaság

A közösség által támogatott mezőgazdaság (CSM) a helyi élelmiszertermelés és értékesítés egyedi megközelítését és módszereit képviseli. E keretek között a termelők és fogyasztók kölcsönösen elköteleződnek egymás iránt, így minden résztvevő számára kedvező helyzet alakul ki. A termelők számára előnyös, hogy közvetlen, hosszú távú kapcsolatokat alakíthatnak ki a fogyasztókkal, ami lehetővé teszi számukra, hogy a figyelmüket a magas színvonalú

mezőgazdasági termékek előállítására összpontosítsák, miközben nem kell az értékesítési lehetőségek keresésével vesződniük (Réthy és Dezsény, 2013).

A fogyasztók szempontjából is előnyös a kapcsolat, mivel pontosan tudják, honnan származik az elfogyasztott élelmiszer, és közvetlenül informálódhatnak arról, hogy milyen módon és ki állítja elő azt. A módszer lényege a termelő és a fogyasztó közötti közvetlen interakció, amelyből bizalom fakad. Ideális esetben a közösség által támogatott mezőgazdasági rendszerekben a termelési kockázatok közösen oszlanak meg a termelő és a fogyasztó között. E kapcsolatban a hagyományos közgazdasági nézőponttal ellentétben a felek – az eladó és a vásárló – nem ellenérdekelt partnerek, hanem inkább szövetségesek (Réthy és Dezsény, 2013). A 20. század második felében indult meg a mezőgazdaság iparosodása és az élelmiszerkereskedelem globális kiterjedése. E változásokkal párhuzamosan a fogyasztói szokások is átalakultak. A folyamat számos problémát hozott felszínre, amelyek az élelmiszerek árában gyakran nem tükröződnek. Napjainkra a kisléptékű mezőgazdasági termelés és a helyi termékek iránti kereslet világszerte csökken. A globális élelmiszerláncban a kisebb és nagyobb szereplők közötti gyakran kiegyenlítetlen erőviszonyok jelentős társadalmi feszültségeket generálnak. Emellett az intenzív, nagyszabású, ma már konvencionálisnak nevezett termelési módszerek és a megnövekedett szállítási távolságok további környezeti terhelést okoznak (Réthy és Dezsény, 2013).

A globális élelmiszerrendszer logikájából adódóan elsősorban a friss termékek külső megjelenésére (piacosságára), eltarthatóságára és szállíthatóságára fókuszál, ami gyakran hátrányosan hat az élelmiszerek beltartalmi és élvezeti értékére. Gyakran előfordul, hogy a termelők és a fogyasztók között sok köztes szereplő (például felvásárlók, nagy- és kiskereskedők) közvetít, ami miatt a haszon legnagyobb része nem a gazdálkodót illeti, míg a mezőgazdasági termelés kockázatait továbbra is ő viseli. A multinacionális kereskedelmi láncok, amelyek jelentős vásárlói erejükből fakadóan gyakran olyan feltételeket támasztanak a beszállítók felé, hogy a kisebb termelők, akik kistermelői módszerekkel dolgoznak és alacsonyabb érdekérvényesítő képességgel rendelkeznek, nem tudnak megfelelni ezeknek. Ennek következményeként a kistermelők kiszorulnak a kereskedelem legnagyobb forgalmú helyszíneiről, míg a termelés egyre inkább a nagyobb piaci szereplők irányába tolódik el. Helyi szinten ez a termelés mennyiségének és munkaerőigényének csökkenését, valamint az előállított termékek sokszínűségének csökkenését jelenti, ami végül a helyi jellegzetességek eltűnéséhez és a hagyományos előállítási tudás fokozatos elvesztéséhez vezet.

A legjelentősebb élelmiszerkereskedelmi csatornák a gazdasági szempontból rendkívül hatékony megközelítésük révén olyan alacsony élelmiszerárakat kínálnak, amelyek gyakran

nem veszik figyelembe a termékek előállítása, szállítása és értékesítése során felmerülő környezeti és társadalmi költségeket. A kedvező árak, valamint a legtöbb fogyasztó viszonylagos tájékozatlansága az élelmiszertermelésről torzított képet eredményezhet az élelmiszerek valódi értékéről és előállítási módjáról. A nemzetközi kereskedelem révén, függetlenül az évszaktól, folyamatosan széles választék érhető el, ami a vásárlók számára előnyös, ugyanakkor az „egész éves szezon” következtében a fogyasztók egyre távolabb kerülnek az élelmiszertermeléstől, és étkezési szokásaik egyre kevésbé tükrözik az adott térség vagy ország természeti adottságait és lehetőségeit.

A rövid élelmiszerláncok válaszokat kínálhatnak ezekre a kihívásokra azzal, hogy csökkentik a termelők és fogyasztók közötti fizikai távolságot. Ezen láncok, a hosszú ellátási láncokkal szemben, a minőség biztosítékeként hangsúlyozzák a személyes kapcsolatokat, a bizalmat és sok esetben az ökológiai tanúsítványokat is integrálják a rendszerbe. A rövid élelmiszerláncok lehetőséget teremtenek a helyi kistermelők számára a kiváló minőségű élelmiszerek előállítására és közvetlen értékesítésére, míg a fogyasztók számára biztosítják a finom, ökológiai módszerekkel készült helyi élelmiszerekhez való könnyű hozzáférést. Az alábbi ábra bemutatja a rövid élelmiszerláncok különböző típusait (Réthy és Dezsány, 2013).

Forrás: Réthy és Dezsány, 2013 nyomán

1. ábra: Helyi élelmiszer rendszerek bemutatása

2.3. Szövetkezetek és mezőgazdasági társulások hatásai a családi gazdaságokra

Ahogy arra már a bevezetésben kitértem, számos pozitív hatása lehet egy szövetkezetnek vagy mezőgazdasági társulásnak, melyek kihatnak a családi gazdaságokra. Ezen bekezdésben ezeket az előnyöket tárgyaltam bővebben.

2.3.1. Erőforrásokhoz való hozzáférés javítása

A szövetkezetek a közös beszerzéseknek köszönhetően a családi gazdaságoknak kedvezőbb feltételek mellett tudják értékesíteni az olyan alapvető alapanyagokat, mint a vetőmag, a műtrágya vagy épp a növényvédőszer. A kollektív tárgyalások miatt a szövetkezetek nagyobb vásárlóerővel rendelkeznek, ami előnyösebb árakat és feltételeket biztosít a családi gazdálkodók számára (Sikorska-Wolak, 2017).

2.3.2. Értékesítési lehetőségek bővítése

A szövetkezetek és más mezőgazdasági társulások lehetővé teszik a kisebb gazdaságok számára, hogy nagyobb mennyiségben, közös piaci fellépéssel értékesítsék a termékeiket. Ez különösen előnyös lehet a termények felvásárlásakor, amikor a piaci szereplők nagyobb mennyiségű áru esetében jobb árakat kínálhatnak (Bijman, Hanisch és van der Sengen, 2014).

2.3.3. Pénzügyi támogatások és hitelek

A szövetkezetek gyakran könnyebben juthatnak hozzá a pénzügyi támogatásokhoz vagy a hitelekhez, amelyeket közös beruházásokra vagy épp fejlesztésekre fordíthatnak. Ezzel a családi gazdaságoknak lehetőséget biztosítanak a közös infrastrukturális fejlesztésekben való részvételre, mint például a géppark fejlesztése, vagy a raktárak építése (Cook és Iliopoulos, 2016).

2.3.4. Technológiai és szakmai fejlődés

A szövetkezetek szakmai képzéseket, tanácsadást és új technológiákhoz való hozzáférést biztosítanak tagjaiknak, ami segítheti a családi gazdálkodókat abban, hogy hatékonyabbá tegyék termelésüket és lépést tartsanak a modern agrártechnológiák fejlődésével (Sikorska-Wolak, 2017).

2.3.5. Versenyképesség növelése

A társulások lehetőséget nyújtanak a kis- és középgazdaságok számára, hogy összefogás révén versenyképesebbé váljanak a nagyobb termelőkkel szemben. A családi gazdaságoknak így lehetőségük van részesedni a piaci előnyökből, amelyeket egyénileg nehezen érnének el (Bijman, Hanisch és van der Sengen, 2014).

2.3.6. Kockázatok csökkentése

A szövetkezeti modell lehetővé teszi a gazdák számára a közös kockázatkezelést, például biztosítások vagy közös pénzügyi alapok létrehozása révén, amely védi a családi gazdálkodókat a természeti csapások vagy piaci ingadozások okozta veszteségektől (Sikorska-Wolak, 2017).

2.4. Szövetkezeti forma

2.4.1. Hitelszövetkezetek

A hitel- és takarékszövetkezetek a világ egyik legelterjedtebb szövetkezeti formáját képviselik, tagságuk és számuk alapján. A szövetkezeti banki hálózatok alapjai, amelyek a hitelszövetkezetekben gyökereznek, a 19. században jelentek meg Németországban. Ezek a szövetkezetek elsősorban mezőgazdasági és ipari kistermelők pénzügyi igényeit kielégítve jöttek létre, termelői hitel- és takarékszövetkezetekként (Simon, n.a.).

A hitel- és takarékszövetkezetek szerveződésének három fő típusa különböztethető meg a szövetkezeti banki rendszerek struktúrájában, melyek elsősorban üzleti hitelezésre fókuszálnak: Az első típusnál a szövetkezeti rendszer alulról épül fel, helyi, primer szövetkezetekből kiindulva. Miután a helyi hitelszövetkezetek létrejöttek, másodlagos vagy akár harmadlagos regionális, illetve központi szövetkezeti bankokat hoztak létre. Ezek a bankok ma is a hagyományos szövetkezeti elvek mentén működnek, ahol a helyi egységek végzik a banki funkciókat. Fiókbankok ritkán működnek, legfeljebb néhány fiókhálózatot tartanak fenn. Ez a szövetkezeti banki modell elsősorban Európában, különösen a Raiffeisen-féle bankoknál terjedt el (Birchall, 2013).

A második típusú struktúra hasonlít az elsőhöz, de más fejlődési úton jött létre. Itt először egy központi bank alakult meg, amely később hozott létre helyi hitelintézeteket. Idővel a központi bank kivonult ezekből a helyi hitelszövetkezetekből, és működése hasonlóvá vált az alulról építkező rendszerek központi bankjaihoz (Birchall, 2013).

A harmadik típusban egy központi szövetkezeti bankfiókokat hozott létre. Ebben az esetben a szövetkezeti jelleg nem a napi működésben mutatkozik meg, hanem abban, hogy a bank támogatja a szövetkezeti mozgalom fejlődését azáltal, hogy pénzügyi háttérrel biztosít a szövetkezeti szervezetek létrehozásához és fenntartásához (Birchall, 2013).

A szövetkezeti bankok gyökerei a Németországban Schulze-Delitzsch által 1850-ben alapított kölcsönös hitelegyletekhez vezethetők vissza, amelyek célja a kisiparosok és kiskereskedők támogatása volt, sajátos pénzügyi igényeik kielégítésével.

Schulze-Delitzsch egy átfogó rendszerbe foglalta a hitelszövetkezetekkel kapcsolatos elveit. Ennek fontosabb elemei a következők:

- A hitelszövetkezet tagjai viselik a kockázatot, és ők részesednek a nyereségből is. – A hitelszövetkezet tagjai között a pénzügyi tranzakciók teljes mértékben üzleti alapokon zajlanak. A betétek után a szokásos banki kamatot fizetik, és a tagoknak nyújtott hitelek is a piaci kamatokhoz igazodnak

- A hitelszövetkezetnek tartalékalapot kell létrehoznia, amely a veszteségek fedezésére, valamint a saját vagyon gyarapítására szolgál.
- A tagok belépéskor kötelesek üzletrészt jegyezni, amelynek van egy meghatározott minimális értéke, de nincs felső határa. Az összes jegyzett üzletrész alapját képezi a szövetkezet alaptőkéjének, és a nyereséget az üzletrészek arányában osztják fel.
- A "szolidáris szavatosság" elve szerint a hitelszövetkezet által felvett hitelekért a tagok közössége felelős, és ezek a hitelek közös kötelezettséget jelentenek. A hitelszövetkezetek eredetileg nagy hangsúlyt fektettek a közös hitelfelvételre, bár a tagok megtakarításaiból is nyújtottak kölcsönöket.
- Schulze-Delitzsch szerint a hitelszövetkezetek biztonságosabbak, ha a tagság sokszínű, különböző foglalkozásokkal és lakóhelyekkel rendelkező embereket vonnak be.
- A kölcsönök alapvetően rövid lejáratúak voltak.
- A hitelszövetkezet célja az volt, hogy a banki szolgáltatások széles spektrumát kínálja, ezzel egyfajta "népbankká" válva (Schulze és Delitzsch, 1897).

2.4.2. Beszerző, fogyasztási, értékesítő és feldolgozó szövetkezetek

Az Európai Unió tagállamaiban az élelmiszeripari szektorban kiemelt szerepet töltenek be a különböző típusú szövetkezetek, mint a beszerző, fogyasztási, értékesítő és feldolgozó szövetkezetek. Ezek együttes tárgyalása azért indokolt, mert működési elveik nagyban hasonlítanak egymásra, elterjedésük is gyakran párhuzamosan zajlott, és közös történelmi eseményekhez kötődnek. A beszerző, értékesítő és feldolgozó szövetkezeteknél a termelők központi szerepet játszanak, ők irányítják a koordinációt. Ezzel szemben a fogyasztási szövetkezetek esetében a fogyasztók alkotják a koordináló csomópontot. Az értékláncokon belül a vertikális kapcsolatok kiépítése hasonlóan történik, azzal a különbséggel, hogy a termelői csomópontok esetében a koordináció többnyire felfelé irányul (a beszerző szövetkezeteknél lefelé), míg a fogyasztói csomópontoknál a termékáramlás lefelé, a termelés felé irányul (Chloupková, 2002).

Ezek a szövetkezeti szervezetek elsősorban horizontális, kisebb mértékben pedig vertikális irányban hangolják össze a termékpályák különböző szereplőit. Bár az Európai Unió tagállamaiban szinte mindenütt megtalálhatók, kialakulásukban, működésükben és az államhoz fűződő kapcsolataikban nemzeti különbségek figyelhetők meg. A beszerző, értékesítő és feldolgozó szövetkezetek bemutatásakor főként a dán modellt vettem alapul, mivel ez a rendszer hatékonyan segíti a termékpályák szereplői közötti gazdasági koordinációt. A

fogyasztási szövetkezetek esetében pedig az angol és a svéd minták szolgáltak alapul (Nilsson és Hendrikse, 2009).

2.4.3. Szolgáltató szövetkezetek, termelési szövetkezetek

A mezőgazdasági termelés különböző folyamataiban az egyik legnagyobb kihívást a megfelelő gépi szolgáltatások beszerzése jelenti. Ez különösen bonyolult, ha a termőföld megművelése több gazdaság között oszlik meg. A kis birtokméret és a földek tagosítatlansága jelentős többletköltségeket okoz a gazdaságok számára. A kisebb gazdaságok számára gyakran lehetetlen a szükséges géppark megvásárlása, ami hátráltathatja a vetésforgó bővítését. A termőföldek tagosítatlansága ráadásul jelentősen megnöveli azt az időt, amit a gépeknek a táblák elérésére kell fordítaniuk (Simon, n.a.).

A kisebb gazdaságok számára a megfelelő gépi szolgáltatások biztosítása és a géppark hatékony kihasználása szövetkezeti koordinációval megoldható. Ennek egyik formája a géphasználati szövetkezet, amely eltér a gépköröktől, mivel a gépkörök jogi értelemben nem szövetkezetek, inkább egyesületekhez hasonlíthatók. A gépkörök nem rendelkeznek saját gépparkkal; a gépeket a tagok tulajdonolják, akik ezeket működtetik és karbantartják. E szervezetek elsősorban Németországban és Ausztriában népszerűek. A géphasználati szövetkezet viszont birtokolja a gépeket, amelyeket alapvetően a tagok pénzügyi hozzájárulásából vásárol. A szövetkezet alkalmazottai felelősek a géppark működtetéséért és karbantartásáért. A géphasználati szövetkezet létrehozása akkor indokolt, ha a gépkör alapításához nem áll rendelkezésre elegendő számú termelő, vagy ha a termelők közös gépparkja nem elegendő a felmerülő igények kielégítésére (Lerman, 2005).

2.5. A TÉSZ-ek szerepe és jelenléte Magyarországon

A Termelői Érdekeltettségi Szövetkezetek (TÉSZ-ek) Magyarországon kiemelkedő szerepet játszanak a mezőgazdasági termelésben és a termelők piaci pozíciójának erősítésében. A TÉSZ-ek célja a termelők közötti együttműködés elősegítése, amely lehetővé teszi számukra, hogy közösen szervezzék meg a termelést, a feldolgozást és az értékesítést. Ez a forma segít csökkenteni a költségeket, javítani a termelési hatékonyságot, és növelni a versenyképességet a piacon.

A TÉSZ-ek elsődleges feladata a termelők érdekének képviselete, amely magában foglalja a közös beszerzést, értékesítést, valamint a termelési és feldolgozási tevékenységek koordinálását. A TÉSZ-ek lehetővé teszik, hogy a kisebb gazdaságok is részesüljenek a nagyobb piaci szereplők által nyújtott előnyökből, például a kedvezőbb beszerzési árakból és a nagyobb piaci hozzáférésekből. Ezen kívül a szövetkezetek segíthetnek a termelőknek a minőségellenőrzés

és a termelési standardok betartásában, amely elengedhetetlen a modern élelmiszeripar követelményeinek való megfeleléshez (Németh, 2021).

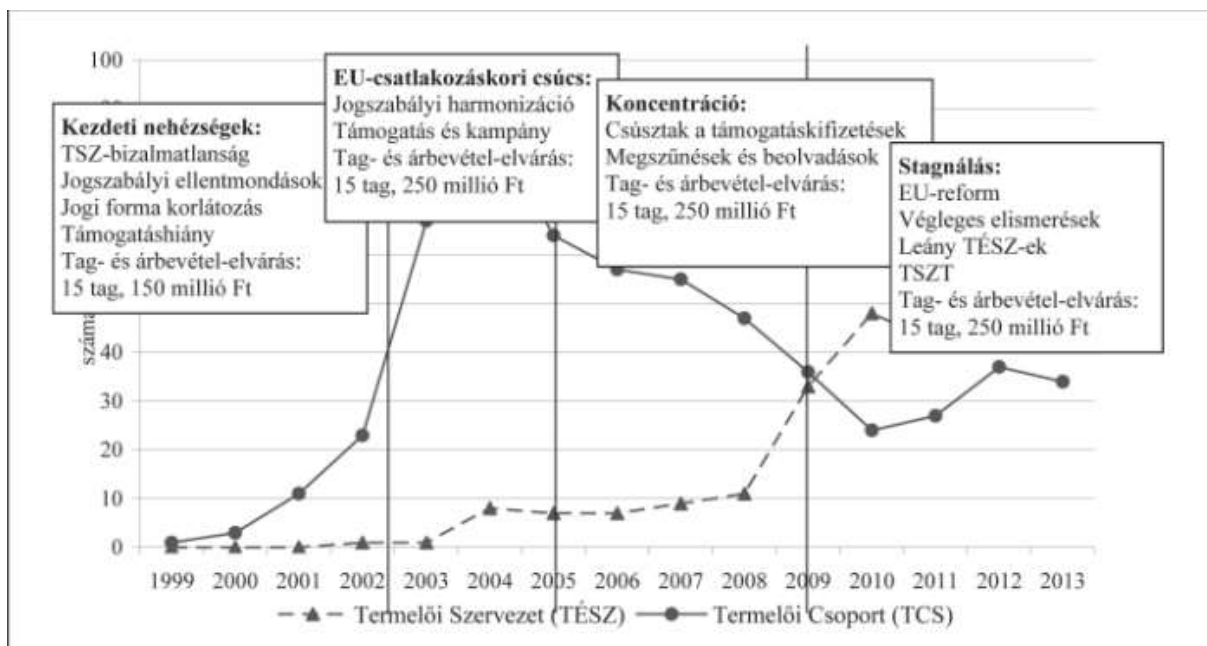
Magyarországon a TÉSZ-ek száma és elterjedtsége az utóbbi évtizedekben növekedett, különösen a zöldség- és gyümölcstermelés területén. A szövetkezetek működése általában regionálisan összpontosul, és gyakran a helyi közösségek igényeire épül. A TÉSZ-ek támogatják a helyi termelők közötti együttműködést, ezáltal erősítve a helyi gazdaságokat. A TÉSZ-ek emellett gyakran szerepet játszanak a termékek marketingjében és a fogyasztói kapcsolatok kiépítésében is, így hozzájárulnak a helyi élelmiszer-feldolgozó ipar fejlődéséhez (KSH, 2023).

Bár a TÉSZ-ek jelentős előnyöket kínálnak a tagjaik számára, számos kihívással is szembesülnek, mint például a változó piaci körülmények, a finanszírozási nehézségek és a jogi keretek folyamatos átalakulása. A jövőbeni sikerük érdekében fontos, hogy a TÉSZ-ek rugalmasan alkalmazkodjanak a piaci igényekhez, és fejlesszék a szolgáltatásaikat, például a digitális technológiák integrálásával a termelési és értékesítési folyamatokba (Dénes, 2020).

Dudás és Juhász (2013) tanulmányukban a hazai TÉSZ szerveződésének létrejöttével, valamint az azokat befolyásoló tényezőkkel foglalkozott. Ennek alapján úgy vélték, hogy az 1999-2013 közötti időszakot négy, egymástól jól elkülöníthető szakaszra bontható szét a TÉSZ-ek létrejötte:

- A kezdeti nehézségek szakasza
- Az EU csatlakozása miatti csúcs szakasz
- A koncentráció szakasza
- A stagnálás szakasza

A szakaszok elhelyezése megtekinthető a következő ábrán.

Forrás: Dudás és Juhász, 2013 nyomán

2. ábra: A TÉSZ-ek szakaszainak alakulása 1999 és 2013 között

Az első TÉSZ-t 1999-ben ismerték el a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 25/1999. (III. 5.) FVM rendelete alapján. Ez a rendelet számos előírást tartalmazott, például a minimális taglétszámot 15 főben határozta meg, valamint a várható éves árbevételt legalább 150 millió forintban rögzítette. Előzetes elismeréshez minimum 8 tagra és 60 millió forint éves árbevételre volt szükség.

A TÉSZ-ek létrejötte és elterjedése azonban fokozatosan zajlott, és 2001 végére mindössze 11 szervezet nyert el hivatalos elismerést (Szabó et. al., 2014). A szervezeti keretek kialakítása és a működés beindítása több kihívást is jelentett a termelők számára, mivel a közös értékesítési lehetőségek kiépítése nemcsak gazdasági, hanem szociális aspektusokat is érintett (Dudás és Juhász, 2013).

A TÉSZ-ek száma Magyarországon 2005-ben jelentősen csökkent, mivel a minisztérium csak egy új elismerést adott ki, míg 25 szervezet elismerését visszavonták. A visszavonások részben annak voltak köszönhetőek, hogy kilenc TÉSZ-be olvadtak be, 16 pedig nem felelt meg a TÉSZ-minősítés feltételeinek. Ennek következtében a TÉSZ-ek száma 2005 végére 71-re csökkent (Szabó et. al., 2014). A csökkenő tendencia folytatódott 2006-ban és 2007-ben is, amikor 16 megszűnt szervezet mellett csupán három új alakult. Ennek eredményeként 2008. január 1-jén Magyarországon már csak 58 TÉSZ működött, ebből 11 véglegesen elismert és 47 előzetesen elismert státuszú volt (Dudás és Juhász, 2013).

A TÉSZ-ek koncentrációja és a megszűnésük hátterében a gazdasági kihívások, a tagok közötti együttműködés hiánya, valamint a piaci verseny fokozódása állt. A közös értékesítési

lehetőségek kiépítése mellett a termelőknek alkalmazkodniuk kellett a megváltozott piaci környezethez és a jogi előírásokhoz, ami sok esetben a TЭСZ-ek működésének fenntarthatóságát veszélyeztette (Dudás és Juhász, 2013).

Dudás és Juhász (2013) tanulmányában külön vizsgálta a TЭСZ-ek elismerésének folyamatát először 1999 és 2004 között, melynél a következő eredmények születtek:

3. ábra: TЭСZ-ek elismerésének folyamata hazánkban 1999 és 2004 között

Megnevezés	1999. december 31.	2000. december 31.	2001. december 31.	2002. december 31.	2003. december 31.	2004. december 31.
	Kezdeti nehézségek				EU-csatlakozáskori csúcs	
TЭСZ-ek összesen	1	3	11	24	68	95
Új elismerés év közben	2	8	13	44	32	1
Visszavonás év közben	0	0	0	0	5	25
Termelői Szervezetek	0	0	0	1	1	8
Új elismerés év közben	0	0	1	0	7	0
Visszavonás év közben	0	0	0	0	0	1
Zöldség-Gyümölcs Termelői Csoportok	1	3	11	23	67	87
Új elismerés év közben	2	8	13	44	32	1
Visszavonás év közben	0	0	0	0	5	24

Forrás: Dudás és Juhász, 2013 nyomán

Ezt követően áttértek a 2005-2013 közötti évekre, és ott is hasonlóan vizsgálták a TЭСZ-ek elismerésének folyamatát. Az eredmények a következő ábrán tekinthetők meg:

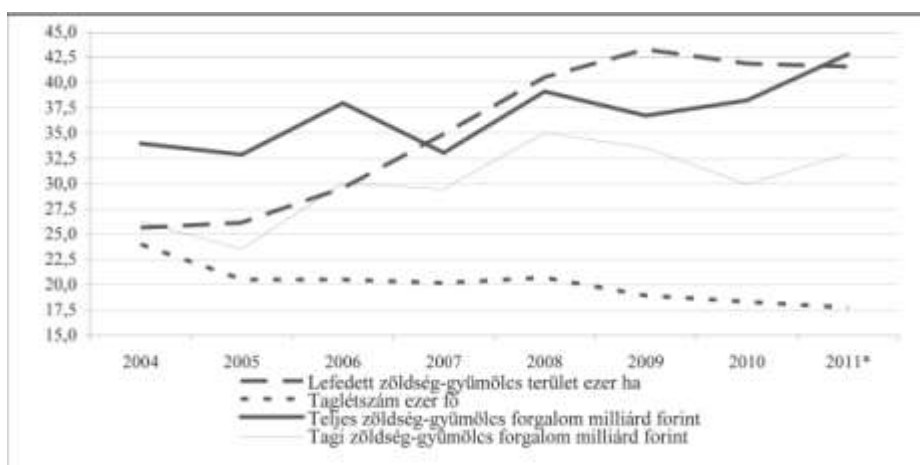
4. ábra: A TЭСZ-ek elismerésének folyamata hazánkban 2005 és 2013 között

Megnevezés	2005. decem- ber 31.	2006. decem- ber 31.	2007. janu- ár 1.	2008. január 1.	2009. má- jus 1.	2010. január 14.	2011. júli- us 15.	2012. júni- us 15.	2013. január 23.
	Koncentráció				Stagnálás				
TЭСZ-ek összesen	71	64	64	58	69	72	69	80	77
Új elismerés két időpont között	1	0	2	15	6	11	11	3	n.a.
Visszavonás két időpont között	8	0	8	4	3	14	0	6	n.a.
Termelői Szervezetek	7	7	9	11	33	48	42	43	43
Új elismerés két időpont között	0	2	3	22	15	1	1	2	n.a.
Visszavonás két időpont között	0	0	1	0	0	7	0	2	n.a.
Zöldség-Gyümölcs Termelői Csoportok	64	57	55	47	36	24	27	37	34
Új elismerés két időpont között	1	0	2	15	6	11	11	3	n.a.
Visszavonás két időpont között	8	0	7	4	3	7	0	4*	n.a.

Forrás: Dudás és Juhász, 2013 nyomán

Szintén ugyanezen tanulmányon belül foglalkoztak a TÉSZ-ek teljesítményének alakulásával is, melyet a következő ábra foglal össze.

5. ábra: A TÉSZ-ek jellemző adatai hazánkban 2004 és 2011 között

Forrás: Dudás és Juhász, 2013

Vizsgálatukban megállapították, hogy a működő előzetesen vagy véglegesen elismert TÉSZ-ek száma meglehetősen hullámzó volt, miközben erőteljesen függtek a jogszabályi-támogatási feltételektől. Az előzetesen és véglegesen elismert TÉSZ-ek folyamatosan növekvő, de egyre lassuló ütemű zöldség- és gyümölcsforgalmat mutattak ki. A TÉSZ-ek számának emelkedésével párhuzamosan 2004-re a TÉSZ-ek összes zöldség- és gyümölcsforgalma közel 34 milliárd forintot tett ki, ebből a tagi forgalom 26 milliárd forintot képviselt. Az ezt követő hat évben az összes értékesítés 33 és 39 milliárd forint között ingadozott. A legjobb teljesítményt 2011-ben érték el, amikor a forgalom 43 milliárd forintra nőtt. Ez figyelemre méltó, mivel ehhez a forgalomhoz már nem társult több, 2011-ben elismerését elvesztő, nagy múlttal rendelkező TÉSZ (Dudás és Juhász, 2013).

2.6. Termelők értékesítésének lehetőségei

A mezőgazdasági termelők számára az értékesítési lehetőségek kulcsfontosságúak a fenntartható és jövedelmező gazdálkodás biztosításában. Az elmúlt évtizedekben számos olyan értékesítési forma és csatorna jelent meg, amelyek alkalmazkodnak a modern piaci elvárásokhoz, és lehetőséget biztosítanak a kisebb családi gazdaságok és nagyobb mezőgazdasági vállalkozások számára egyaránt. Ebben a fejezetben a termelők számára elérhető legfontosabb értékesítési lehetőségeket tárgyaltam.

2.6.1. Hagyományos értékesítési csatornák

A hagyományos értékesítési formák közé sorolhatóak a helyi piacokon történő közvetlen értékesítés, valamint a nagykereskedők és felvásárlók által történő értékesítés egyaránt. Ezen modellek lehetővé teszik a termelők számára, hogy közvetlenül kapcsolatba lépjenek vásárlóikkal, vagy pedig szerződést követően szállítsák az áruikat a felvásárlóknak. A módszer előnye, hogy megbízható, azonban általánosságban elmondható, hogy alacsony árrést eredményeznek, mivel a felvásárlók gyakran alacsonyabb árakat szabnak meg, a piaci viszonyok szerint (Csáki, 2017).

2.6.2. Szövetkezetek és termelői szervezetek

A szövetkezetek, mint például a Termelői Értékesítő Szervezetek (TÉSZ-ek), hatékony eszközként szolgálnak a termelők számára az értékesítési lehetőségek javítására. A szövetkezetek, a gazdálkodók egyesülésével, nagyobb mennyiséget tudnak a piacra bocsátani, ami erősebb piaci tárgyalási pozíciót biztosít számukra. Emellett a TÉSZ-ek a közös értékesítéssel csökkentik az egyéni gazdálkodók értékesítési kockázatait, miközben javítják a piaci hozzáférést. A szövetkezetek gyakran nagyobb hozzáférést biztosítanak a nemzetközi piacokhoz is, így exportlehetőségeket is nyújtanak a termelőknek (Karantinis és Zago, 2011).

2.6.3. Közvetlen értékesítés és rövid ellátási láncok

Az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kapott a közvetlen értékesítés, amely a termelők és a fogyasztók közvetlen kapcsolatán alapul. Ilyenek lehetnek az úgynevezett termelői piacok, vagy értékesítés vagy az előfizetési rendszerben működő dobozrendszerek, valamint a helyi vásárlói csoportok (Kálmán és Szabó, 2019). Ezek a formák lehetőséget biztosítanak a termelők számára, hogy elkerüljék a közvetítőket, így pedig magasabb profitot érhetnek el. A rövid ellátási láncok ezenkívül segítik a helyi gazdaságok fenntarthatóságát is, mivel kevesebb környezeti terhet jelentenek, miközben erősítik a közösségi kapcsolatokat is egyaránt (Papavasileiou és Argyropoulos, 2018).

2.6.4. Digitális platformok és online piacterek

Az e-kereskedelem és a digitális platformok gyors fejlődésével a termelők számára új, innovatív értékesítési lehetőségek váltak elérhetővé. Az online piacterek lehetőséget nyújtanak a termelőknek arra, hogy szélesebb fogyasztói körhöz jussanak el, és közvetlenül a vásárlóknak értékesítsenek. Az online felületek használata különösen a kisebb, speciális termékeket kínáló gazdálkodóknak előnyös, akik a nagy piaci szereplőkkel nehezen tudnának versenyezni. A digitális technológiák emellett lehetővé teszik az árak és a kereslet pontosabb figyelemmel

követését, így a termelők jobban alkalmazkodhatnak a piaci viszonyokhoz (Kálmán és Szabó, 2019).

2.6.5. Szerződéses gazdálkodás

A szerződéses gazdálkodás során a termelők előre meghatározott feltételek mellett állapodnak meg a felvásárlókkal vagy a feldolgozókkal, akik garantált árat vagy mennyiségátvételt biztosítanak terményre. Ez az értékesítési forma biztonságot nyújt a termelőknek a piaci árak ingadozásaival szemben, ugyanakkor bizonyos fokú rugalmasságot is elveszítenek, mivel előre meghatározott feltételek mellett kell termelniük. A szerződéses gazdálkodás különösen elterjedt az olyan ágazatokban, mint az állattenyésztés, valamint a nagy volumenű növénytermesztés (pl. kukorica, búza) (Glover és Kusterer, 1990).

2.6.6. Exportlehetőségek és nemzetközi piacok

A nemzetközi piacokra való belépés jelentős lehetőségeket kínál a mezőgazdasági termelők számára. Az exportpiacok azonban magasabb követelményeket támasztanak a termelési szabványokkal, minőséggel és logisztikával kapcsolatban, ami sok kisgazda számára elérhetlenné teszi ezt az értékesítési lehetőséget. Az exportáló termelőknek gyakran szükségük van szoros együttműködésre szövetkezetekkel, TÉSZ-ekkel vagy más mezőgazdasági társulásokkal, hogy megfeleljenek a nemzetközi előírásoknak és biztosítsák a versenyképes áron történő értékesítést. Az exportálás emellett növelheti a gazdaságok bevételeit, de nagyobb kockázatot is hordoz, különösen a piaci ingadozások és az árfolyamváltozások miatt (Bijman és Iliopoulos, 2014).

2.6.7. Kormányzati támogatások és pályázati lehetőségek

A magyar mezőgazdasági termelők számára elérhetők különböző kormányzati támogatások és uniós pályázatok, amelyek elősegíthetik az értékesítési csatornák kiépítését vagy bővítését. Ezek a források lehetőséget biztosítanak infrastrukturális fejlesztésekre, például hűtőházak vagy csomagolóüzemek építésére, amelyek növelhetik a termékek hozzáadott értékét és hosszabb értékesítési időszakot biztosíthatnak. A támogatások felhasználása azonban bürokratikus akadályokkal is járhat, ezért fontos a megfelelő pályázati tudás és előkészítés (Csáki, 2017).

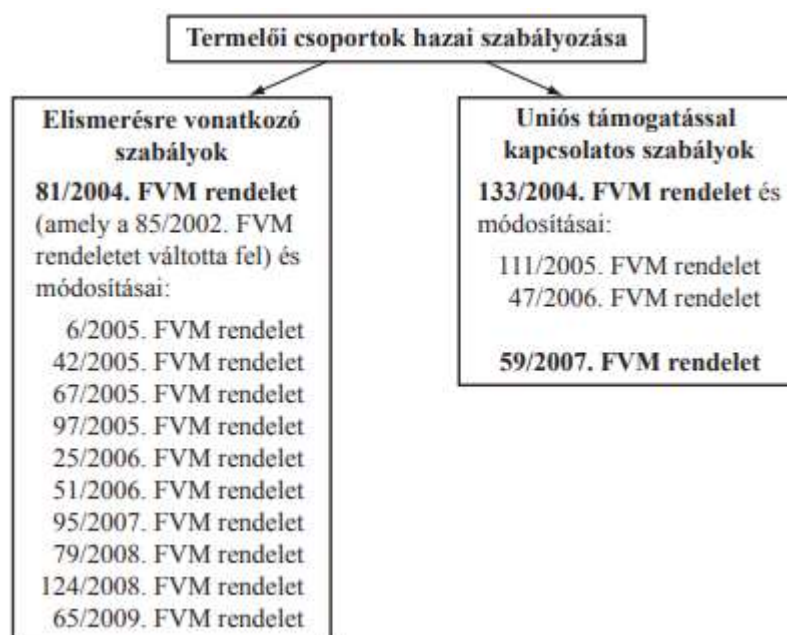
2.7. A termelői csoportok működése és támogatásuk rendszere Magyarországon és az Európai Unióban

A termelői csoportok működését befolyásoló állami szerepvállalás összességében három szálon mozog egyszerre:

- Megteremtik a termelői csoportok működésének jogi hátterét
- Pénzügyi forrásokat biztosítanak az együttműködések megszilárdulásához
- Szaktanácsadási rendszert tartanak fenn, mely a jogi szabályozás és gazdasági ösztönzés rendszerében való eligazodást hivatott segíteni

Hazánkban az Unióhoz történő csatlakozás miatt a termelői csoportokhoz kapcsolódó jogi szabályozás szorosan illeszkedik a közösségi szabályozáshoz. Ezen jogszabályok egyaránt tartalmazzák az állami elismerésének rendszerét, valamint a csoportok létrehozásához szükséges támogatás elnyeréseinek feltételeit (Barta et. al., 2010). A termelői csoportok jogi szabályozásának alakulását a következő ábra szemlélteti.

6. ábra: A termelői csoportok hazai szabályozása

Forrás: Barta et. al., 2010

Magyarországon a termelői csoportok támogatása a következő főbb formákban valósul meg:

- **Közvetlen támogatások:** a magyar kormány által biztosított közvetlen támogatások célja a termelők versenyképességének növelése. A támogatások nagysága és formája a termelői csoportok tevékenységétől függ.
- **Együttműködési támogatások:** a TÉSZ-ek által indított közös projekteket is támogatják, amelyek célja a termelési és értékesítési folyamatok fejlesztése.
- **EU-s támogatások:** az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának (KAP) keretében a termelői csoportok számára külön támogatási programok érhetők el, mint például az Agrárfejlesztési Program (KAP, 2022).

Az EU-ban a termelői csoportok támogatása szintén a Közös Agrárpolitika keretében valósul meg:

- **Csoportos támogatások:** az EU lehetőséget biztosít arra, hogy a termelői csoportok közvetlen csoportos támogatásokat igényeljenek, amelyek a közös beszerzés és értékesítés költségeinek csökkentését célozzák (EU Bizottság, 2023).
- **Innovációs támogatások:** a Horizon Europe program keretében a termelői csoportok innovációs projekteket valósíthatnak meg, amelynek célja a fenntartható mezőgazdasági megoldások elősegítése (Horizon Europe, 2024).
- **Piaci intézkedések:** Az EU piaci intézkedései, mint például a válságkezelő intézkedések, célzottan támogatják a termelői csoportokat, különösen válsághelyzetekben (EU Bizottság, 2023).

2.8. Jelenlegi termény felvásárlási helyzet Magyarországon

A jelenlegi terményfelvásárlási helyzet Magyarországon összetett kihívásokkal néz szembe, különösen a globális piaci változások és a helyi termelési körülmények hatására. A 2024-es évre a magyar kormány 650 milliárd forintos támogatást biztosít a mezőgazdasági szektor számára, amely célja a termelők versenyképességének növelése és a fenntartható fejlődés elősegítése (Budapesttimes, 2024).

A mezőgazdasági ágazatot érintő EU-s szankciók és az ukrán importok „dumpingje” szintén jelentős hatással vannak a magyar piacra. A kormány a tervek szerint 2024-ben fenntartja az ukrán mezőgazdasági termékek importtilalmát, hogy védje a hazai termelőket a nagyobb konkurenciától (Budapesttimes, 2024). A legnagyobb termények közé tartozik a búza, kukorica és a különböző olajnövények, mint a napraforgó és repce, amelyek termelési területei folyamatosan változnak. Az ország agrártermelése jelentős exportpotenciállal rendelkezik, amely a helyi gazdaság jövőjét is meghatározza (Trade, 2024).

A terményfelvásárlási árak az elmúlt időszakban ingadoztak, ami aggodalmakat keltett a gazdák körében, mivel a költségek növekedése mellett a jövedelmezőség csökkenése is tapasztalható volt. A kormány a támogatások és kedvezményes hitelek révén próbálja enyhíteni a termelők terheit, és hangsúlyozza a termelési rendszerek modernizálásának szükségességét (Budapesttimes, 2024).

A legnagyobb termények közé tartozik a búza, kukorica, és a különböző olajnövények, mint a napraforgó és repce.

Az alábbi táblázat bemutatja a legnagyobb termények termelési területeit 2023-ban:

1. táblázat: A legjobban eladott termények termelési területeinek alakulása 2023-ban

Termény	Termelési terület (ha)	Éves termés (tonna)
Búza	1 000 000	4 500 000
Kukorica	400 000	3 600 000
Napraforgó	200 000	800 000
Repce	100 000	350 000

Forrás: KSH

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1. A Mag-Tár szövetkezet adatai

A szövetkezet pontos neve: MAG-TÁR Mezőgazdasági Szolgáltató és Értékesítő Szövetkezet

Székhelye és telephelye: 5071 Besenyszög, Kígyós major

Szövetkezet alapítói: 83 tag

A Szövetkezet igazgatóságának elnöke: Strommer Ferenc

3.1.1. A Mag-Tár Szövetkezet története

Az egykor működő Besenyszögi Kossuth Mezőgazdasági Termelő Szövetkezet a rendszerváltás után felbomlott, a nagyjából 7000 hektáros földterület, köszönhetően a vagyon-visszaszolgáltatás, illetve a kárpótlásoknak, magánszemélyek kezébe kerültek. A visszakapott földterületekkel azonban sokan nem tudtak mit kezdeni eszköz és szaktudás hiányában. A Mag-Tár megalapítása elsősorban ezért jött létre 1993. február 28.-án. Alapításában 83 magánszemély vett részt melybe az én családom is beletartozik. Alapvető cél volt a vagyoni hozzájárulások révén, hogy a szövetkezet gazdasági célkitűzéseit és sikeres működését a legjobb tudásuk révén megvalósíthassák. Mindemellett fontos cél még a szövetkezeti tagok értékesítési és szolgáltatási igényeinek lebonyolítása. Igyekeznek szakszerű segítséget nyújtani a gazdáknak abban az esetben, ha tanácsért fordulnak a vezetőhöz.

A Mag-Tár jelenlegi gazdálkodási formája a szövetkezet, melynek definíciója a következő: „*a szövetkezet olyan személyek autonóm társulása, akik önkéntesen egyesültek abból a célból, hogy közös gazdasági, társadalmi és kulturális szükségleteiket, törekvéseiket közös tulajdonú, demokratikusan irányított vállalat útján valósítsák meg*” (ICA, 1995).

3.1.2. A Mag-Tár Szövetkezet kereskedelmi kapcsolatainak és irányításának ismertetése

A Mag-Tár Szövetkezet jelenleg hat társasággal áll kereskedelmi kapcsolatban, melyek a következők:

- KITE Zrt.
- Zounok Kft.
- BUNGE Zrt.
- P & B Kft.
- Alföldi Agrotrade Kft.
- Cargill Magyarország Zrt.

A szervezeti felépítés ismertetése előtt kitérnek az igazgatóság elnökének ismertetésére, valamint a szövetkezet irányítási rendszerére.

Strommer Ferenc a szövetkezet fennállása óta töretlenül megválasztott elnök, ami munkája magas szintű elismerését és szaktudását tükrözi. A helyi gazdák bizalommal fordulnak felé mezőgazdasági, illetve növényvédelemmel kapcsolatos szaktanácsadásért, melyekre mindig szívesen válaszol. A Gödöllői Agrártudományi Egyetemen (GATE) végzett jó eredménnyel. Azt gondolom joggal állíthatom, számára ez nem csak egy munka ez a hivatása, melyet szívvel lélekkel, fáradságot nem ismervé végez hosszú évek óta.

A tisztségviselők a felelősek a szövetkezet irányításáért. Csak szövetkezeti tag választható tisztségviselőnek, akiket titkos szavazással választanak meg. A szövetkezetben a legfontosabb tisztségviselő az igazgatóság elnöke, aki egyszemélyes döntési joggal van felruházva és egyedüli aláírási joggal rendelkezik.

3.1.3. A Mag-Tár Szövetkezet szervezeti felépítése

A jelenlegi szervezet három jól elkülöníthető részt ölel fel:

- A Közgyűlést
- Az Igazgatóságot (5 fő)
- A Felügyelő Bizottságot (3 fő)

Közgyűlés

A legfontosabb testületi szerv, amely a szövetkezet összes tagjából épül fel. A közgyűlést az igazgatóságnak évente legalább egyszer össze kell hívnia.

Főbb feladatai:

- a szövetkezet átalakulásának, egyesülésének vagy, jogutód nélküli megszűnésének döntéséhez a tagok legalább kétharmadának szavazata szükséges
- az igazgatóság tagjainak megválasztása, titkos szavazással
- az elnök megválasztása és felmentése
- a felügyelő bizottság tagjainak, illetve elnökének megválasztása, felmentése
- díjazások megállapítása

Igazgatóság

Fő feladata az irányítás, illetve a hatékony működés biztosítása. Csak a szövetkezet tagjaiból választható meg az elnök, akit 5 évre választanak, csakúgy, mint az igazgatóság többi tagját. Az elnök feladata továbbá a szövetkezet többi tagjával, illetve az üzleti partnerekkel való

kapcsolattartás. Az elnök egyszemélyes aláírási joggal van felruházva. Az igazgatóság tagjai dönthetnek új szövetkezeti tag beviteléről vagy esetleges kizárásáról.

Felügyelő Bizottság

Két tagból és az elnökből áll, csak a közgyűlés tagjaiból kerülhetnek ki, 5 évre választják meg őket. A Felügyelő Bizottság elnöke Szakál Kálmán, akinek jogosultsága van a szövetkezetet érintő minden esetet, illetve iratot megvizsgálni. Fő feladata az igazgatóság ellenőrzése. Évente legalább egyszer köteles beszámolni a közgyűlésnek saját tevékenységeiről.

A szövetkezet működését az alacsony fluktuáció jellemzi, melynek köszönhetően évek óta nincs változás a létszámok tekintetében. Ennek nyomán jelenleg 3 fő szellemi munkavállaló található a szövetkezet életében:

- a telepvezető
- a főkönyvelő
- és a könyvelő.

Ezek mellett további 8 fő fizikai dolgozót számlálnak:

- 3 fő gépész
- 3 fő rakodó és targoncavezető
- 1 fő villanyszerelő
- 1 fő laboráns

3.1.4. Eszközállomány

A szövetet a következő eszközökkel rendelkezik az utolsó ismert információk alapján:

2. táblázat: A MAG-TÁR Szövetkezet állományában szereplő eszközök

Eszköz neve	Rendelkezésre álló db szám (db)
IFA 650W	1
IFA 650W tehergépkocsi	1
Record R1-S20 villástargonca	1
HYUNDAI 30L-7Q villástargonca	1
Petkus 525-ös tisztítógép	2
Terményszállító szalag	4
Terményfelhordó (KULI)	4
Petkus DS-15-12 szárító (olajfűtés)	1

Forrás: Saját adatok alapján saját szerkesztés

3.1.5. Fő tevékenység bemutatása

A Mag-Tár szövetkezet tevékenysége igen sokrétű, azonban alapjaiban véve a következő tevékenységekkel foglalkozik fő célként:

- gabona tisztítása
- gabona tárolása
- vetőmag beszerzése
- vetőmag előállítása

Mind emellett alapvetően integrátorként működik, elsősorban a tagjai részére (83 fő) végzi az alábbi szolgáltatásokat:

- betakarított termények tisztítása, szárítása, tárolása
- input anyagok (műtrágya, növényvédőszer, illetve vetőmagok beszerzése)
- a termények értékesítése
- termeltetési és növényvédelmi szaktanácsadás

A szövetkezet Varga János növényvédő szakmérnökkel áll szerződésben.

Az év eleji feladatok közé tartozik a műtrágya kiadása. Az igényeit mindenki előre jelzi, ami alapján a szövetkezet megrendeli a kellő mennyiséget. Kiszállítás után a megfelelő bizonylatok (szállítójegy) alapján történik a számlázás. A vetőmag, illetve a különböző növényvédő szerek kiadása is hasonlóképpen működik. A szövetkezet az input anyagokra halasztott fizetést biztosít igény szerint, ami azt jelenti, hogy a betakarítás után a terményből egyenlíti ki a gazdálkodó az áru értékét.

A termények elszállítását követően jönnek a karbantartási munkák: ide tartozik az eszközök kitisztítása (rédler pályák, felhordó csiga, tisztítógép, akna takarítása) karbantartása illetve a gépek szervizelése ha azt épp nem a szakszervíz végzi akkor a dolgozók.

A magtár teljes területének takarítását szintén a dolgozók végzik az aratási szezon megkezdése előtt, ezt követően jön a raktárfertőtlenítés melyet egy külső cég végez el. Mindezek után ugyancsak fertőtlenítés céljából történik az egész épület külső és belső újrameszelése amit minden évben elvégeznek.

4. EREDMÉNYEK

4.1. A besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet anyagi helyzetének elemzése

Mivel gyakorlatomat is az említett helyen töltöttem, így első kézből juthattam hozzá a 2020-as év, a 2021-es év, a 2022-es év és a 2023-as gazdasági év beszámolójához.

3. táblázat: Tőkék és lejáratú kötvények alakulása az elmúlt 4 évben

	2020. év (ezer Ft)	2021. év (ezer Ft)	2022. év (ezer Ft)	2023. év (ezer Ft)
Saját tőke	158 220	239 345	239 345	298 565
Jegyzettőke	7470	7470	7470	7470
Eredménytartalék	27 053	28 926	36 479	40 095
Ért. tartalék	121 823	195 396	195 396	251 000
Adózás szerinti eredmény	1 874	7553	7199	10496
Hosszú lejáratú köt.	2363	55 260	138 851	75 498
Rövid lejáratú köt.	273 964	121 823	59 826	21051

Forrás: Saját szerkesztés a beszámolók alapján

A 2. táblázat alapján megállapítható, hogy saját tőke fokozatos növekedést mutatott 2020 és 2023 között. 2020-ban 158 220 ezer Ft-ról indult, és 2023-ra 298 565 ezer Ft-ra nőtt. Ez jelentős, közel megduplázódó növekedés, ami pozitív fejlemény a szövetkezet pénzügyi stabilitása szempontjából.

A jegyzett tőke mind a négy évben állandó maradt, 7470 ezer Ft volt, ami a szövetkezet alaptőkéjét tükrözi. Ez az érték nem változott, ami arra utal, hogy nem történt tőkeemelés vagy egyéb jelentős befektetés ezen a területen.

Az eredménytartalék fokozatos növekedést mutatott. 2020-ban 27 053 ezer Ft-ról indult, és 2023-ra 40 095 ezer Ft-ra emelkedett, ami stabil működést jelez. Az eredménytartalék növekedése azt jelzi, hogy a szövetkezet képes volt megtartani és újra befektetni az évek során keletkező nyereséget.

Az értékelési tartalék jelentős növekedést mutatott, 2020-ban 121 823 ezer Ft volt, amely 2023-ra 251 000 ezer Ft-ra nőtt. Ez arra utalhat, hogy a szövetkezet vagyona felértékelődött, ami növeli a hosszú távú pénzügyi helyzetét.

Az adózott eredmény 2020 és 2023 között ingadozott, de pozitív maradt. 2020-ban 1 874 ezer Ft volt, majd 2023-ra 10 496 ezer Ft-ra nőtt, ami azt mutatja, hogy a szövetkezet nyereségesen zárta az évet.

A hosszú lejáratú kötelezettségek jelentős változást mutattak. 2020-ban 2363 ezer Ft volt, de 2021-ben 55 260 ezer Ft-ra, majd 2022-ben 138 851 ezer Ft-ra nőtt. 2023-ban viszont visszaesett 75 498 ezer Ft-ra, ami azt jelzi, hogy a szövetkezet valószínűleg új hiteleket vett fel, de 2023-ra csökkentette a hosszú lejáratú adósságát.

A rövid lejáratú kötelezettségek jelentősen csökkentek 2020 és 2023 között. 2020-ban még 273 964 ezer Ft volt, de 2023-ra 21 051 ezer Ft-ra csökkent. Ez pozitív változás, mivel a szövetkezetnek kevesebb rövid távú adóssága van, ami javítja a likviditási helyzetét.

A besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet pénzügyi helyzete az elmúlt években stabil növekedést mutatott. A saját tőke és az eredménytartalék fokozatos növekedése, valamint a rövid lejáratú kötelezettségek jelentős csökkenése javítja a pénzügyi stabilitását. Bár a hosszú lejáratú kötelezettségek növekedtek, 2023-ban sikerült csökkenteni azokat, ami kedvező jel a szövetkezet számára.

4.2. Tervszámok és tények értékelése a besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet elmúlt négy évéből

4. táblázat: A tervek és tények alakulása az elmúlt 4 évben

Árbevétel	2020 tényleges (ezer Ft)	2021 tervezett (ezer Ft)	2021 tényleges (ezer Ft)	2022 tényleges (ezer Ft)	2023 tervezett (ezer Ft)	2023 tényleges (ezer Ft)	2024 tervezett (ezer Ft)
Kereskedelem	1 269 589	1 387 000	1469 923	1 260 019	1 450 000	1 876 035	1 550 000
Szolgáltatás	36 912	37 500	33 393	24 208	36 000	54 126	43 200
Egyéb szolg.	7937	5 000	8262	8555	9000	9090	9000
Egyéb bev. + pénzügyi műv. bev.	528	500	3440	-	-	-	-
Összesen	1 314 966	1 430 000	1 508 018	1 292 782	1 495 000	1 939 251	1 602 200

Forrás: Saját szerkesztés a beszámolók alapján.

A tényleges bevétel 2020-ban elérte az 1 269 589 ezer Ft-ot. Ezzel szemben 2021-re 1 387 000 ezer Ft volt a tervezett bevétel, de a tényleges bevétel elérte az 1 469 923 ezer Ft-ot, ami a terveket meghaladó teljesítményt mutatott. 2022-ben azonban ez a bevétel csökkent 1 260 019 ezer Ft-ra, és itt nem rendelkeztem tervezett bevétellel, így ehhez nem tudtam viszonyítani a bevételt. Azonban 2023-ban már rendelkeztem tervezett bevételi összeggel, ami 1 450 000 ezer Ft volt, de a tényleges bevétel 1 876 035 ezer Ft-ra nőtt, ami jelentős javulást jelent az előző évi teljesítményhez képest. 2024-re a tervezett árbevétel 1 550 000 ezer Ft.

A szolgáltatásokból származó bevétel 2020-ban 36 912 ezer Ft volt. 2021-re 37 500 ezer Ft-ot terveztek, de a tényleges bevétel kissé alacsonyabb lett, 33 393 ezer Ft. 2022-re ismételtelen nem rendelkeztem tervezett bevételi összeggel, így csak a ténylegessel tudtam számolni, ami tovább csökkent, egészen 24 208 ezer Ft-ra. 2023-ban az előre tervezett 36 000 ezer Ft helyett a tényleges bevétel 54 126 ezer Ft lett, ami viszont jelentős növekedést jelentett. Ezzel szemben 2024-re alacsonyabb bevételt terveznek, 43 200 ezer Ft-ot.

Az egyéb szolgáltatások bevétele viszonylag stabil maradt az évek során, 2020-ban 7937 ezer Ft volt, 2023-ra pedig 9090 ezer Ft-ra emelkedett. A 2024-es terv szintén 9000 ezer Ft körüli bevételt mutat.

Az egyéb bevételek és pénzügyi műveletek bevétele rész 2020-ban 528 ezer Ft-ot jelentett, de 2021-ben jelentősen nőtt, 3440 ezer Ft-ra, míg a további években nem érkezett új adat ezen kategóriára.

Összességében elmondható, hogy 2020-ban a teljes árbevétel 1 314 966 ezer Ft volt, míg a 2021-re tervezett bevétel 1 430 000 ezer Ft-ra jött ki, ezzel szemben a tényleges bevétel magasabb lett, 1 508 018 ezer Ft. Azonban ezen bevétel 2022-re visszaesett 1 292 782 ezer Ft-ra. A 2023-as tervek szerint ez a bevétel 1 495 000 ezer Ft-ot ütötte volna meg, ehelyett viszont 1 939 251 ezer Ft lett a tényleges bevétel, ami kiemelkedő növekedést jelent. 2024-re a tervezett árbevétel 1 602 200 ezer Ft.

4.3. Költségek vizsgálata az elmúlt négy évben

5. táblázat: Költségek alakulása a vizsgált szövetkezet esetében az elmúlt négy évben

Költségek	2020 év tényleges (ezer Ft)	2021 év tervezett (ezer Ft)	2021 év tényleges (ezer Ft)	2022 év tényleges (ezer Ft)	2023 év tervezett (ezer Ft)	2023 év tényleges (ezer Ft)	2024 év tervezett (ezer Ft)
ELÁBÉ	1 229 063	1 355 000	1 412 106	1 202 289	1 403 000	1 834 730	1 495 000
Anyagköltség	15 032	20 000	9 636	7200	7000	8342	12 000
Béreköltség	40 726	42 500	50 578	52 615	52 600	54 472	58 500
Igénybev. szolg.	23 472	2 500	22 730	22 243	24 000	18 165	15 500
Egyéb szolg.	-	-	-	-	-	2818	1500
Pénzügyi műv.	731	800	766	1067	1400	1328	1500
Összesen	1 309 024	1 420 800	1 500 466	1 285 414	1 488 400	1 928 756	1 592 000

Forrás: Saját szerkesztés a beszámolók alapján

Az eladott áruk beszerzési értéke 2020-ban 1 229 063 ezer Ft volt, ami jelentősen nőtt 2023-ra, egészen pontosan 1 834 730 ezer Ft-ra. Az anyagköltségekben, valamint a béreköltségekben szintén növekedés volt tapasztalható a vizsgált évek során.

2021-ben az igénybe vett szolgáltatások költségei csökkentek a tervezetthez képp, de az egyéb szolgáltatások költségei 2023-ban 2 818 ezer Ft-ot tettek ki, ami viszont az ezt megelőző években nem volt jelen.

Összességében megállapítható, hogy az összköltség 2023-ban 1 928 756 ezer Ft-ot jelentett, mely közel 500 000 ezer Ft-tal lett több, mint az ez évre tervezett, és közel 700 000 ezer Ft-tal jelentett többlet kiadást, mint 2022-ben.

4.5. Adózásokkal terhel eredmények bemutatása

6. táblázat: Adók miatti változás a nyereségben

	2020 év tényleges (ezer Ft)	2021 év tervezett (ezer Ft)	2021 év tényleges (ezer Ft)	2022 év tényleges (ezer Ft)	2023 év tervezett (ezer Ft)	2023 év tényleges (ezer Ft)	2024 év tervezett (ezer Ft)
Adózás előtti eredmény	5 942	9 200	12 203	7199	7200	10 496	10 100
Nyereséget terhelő adó (KIVA)	4 068	4 200	4650	4774	4800	4563	5000
Adózás utáni eredmény	1 874	5 000	7553	2425	2400	5933	5100

Forrás: Saját szerkesztés a beszámolók alapján

2020-ban az adózás előtti eredmény 5 942 ezer Ft volt, míg az adózás utáni eredmény 1 874 ezer Ft-ot jelentett. 2021-re a tervezett adózás előtti eredményt 9200 ezer Ft-ra becsülték, mely ténylegesen viszont 12 203 ezer Ft-ot jelentett a Szövetkezet számára, ami jelentősen magasabb volt a tervezettnél. Az adózás utáni eredmény így végezetül 7 553 ezer Ft lett. 2022-ben az eredmény csökkent, az adózás előtti eredmény 7 199 ezer Ft-ra, az adózás utáni eredmény pedig 2 425 ezer Ft-ra esett vissza. 2023-ban a tényleges adózás előtti eredmény 10 496 ezer Ft, az adózás utáni eredmény pedig 5 933 ezer Ft lett, ami magasabb, mint az előző évi, azonban alacsonyabb, mint a tervezett összeg volt. A 2024-es évre a tervezett adózás utáni eredményt 5100 ezer Ft-ra saccolták.

4.7. Befolyt termények alakulása az elmúlt négy évben

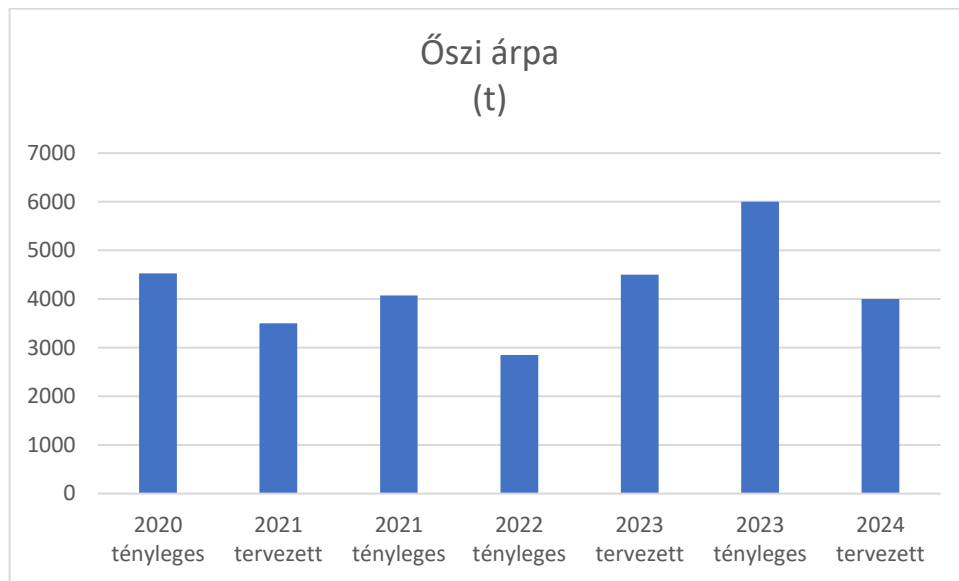
7. táblázat: A befolyt termények alakulása az elmúlt négy évben

	2020 év tényleges (tonna)	2021 év tervezett (tonna)	2021 év tényleges (tonna)	2022 év tényleges (tonna)	2023 év tervezett (tonna)	2023 év tényleges (tonna)	2024 év tervezett (tonna)
Őszi árpa	4 525	3 500	4 076	2 850	4 500	6 000	4 000
Őszi búza	8 076	6 500	6 792	4 450	9 000	10 800	9 000
Napraforgó	3 405	3 500	3 800	1 100	2 500	3600	3 000
Összesen	16 006	13 500	14 668	8 400	16 000	20 400	16 000

Forrás: Saját szerkesztés beszámolók alapján

A 2020-as évben a magtárban 16 006 tonna termény fordult meg, mely a 2019-es év 78%-át jelentette. 2021-ben a tényleges mennyiség 14 668 tonna lett a tervezett 13 500 tonnával szemben, ami a tervekhez képest jobb teljesítmény, azonban kevesebb, mint a 2020-as évi összesen befolyt termény mennyisége. A tervezetthez mérten mindegyik beérkezett terményfajtából több keletkezett 2021-ben. 2022-ben nem rendelkeztem tervezett mennyiséggel, így ott csak a tényleges adatokból tudtam következtetéseket levonni. Mint látható, a vizsgált évek közül a 2022-es év lett a leggyengébb, 2020-hoz mérten kevés híján csak a fele mennyiségű termény került be a szövetkezetbe. 2023-ban a tervezett mennyiség 16 000 tonna volt, a tényleges mennyiség pedig meghaladta a tervet, 20 400 tonna lett, és egyben a legjobb évet is ekkor zárta a Mag-Tár.

A következő diagramon az őszi árpa alakulását szemléltettem a tervezett mennyiség a tényleges mennyiség tükrében.

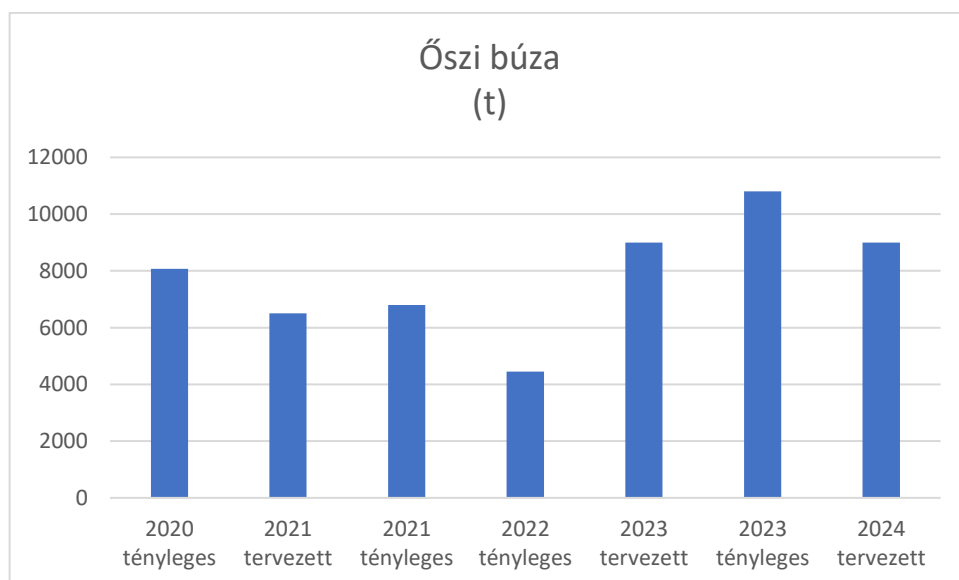

Forrás: Saját szerkesztés

7. ábra: Őszi árpa termény alakulása 2020-2024 között

Mint látható a 2. ábrán, a 2024-re tervezett mennyiség alul marad a 2020-as tényleges mennyiség mellett az őszi árpa esetében, míg 2023-ban kiugróan magasnak volt mondható a befolyt mennyisége az őszi árpának.

A következő diagramon az őszi búza négyéves alakulását mutattam be, ideértve a tervezett és a tényleges mennyiségeket is.

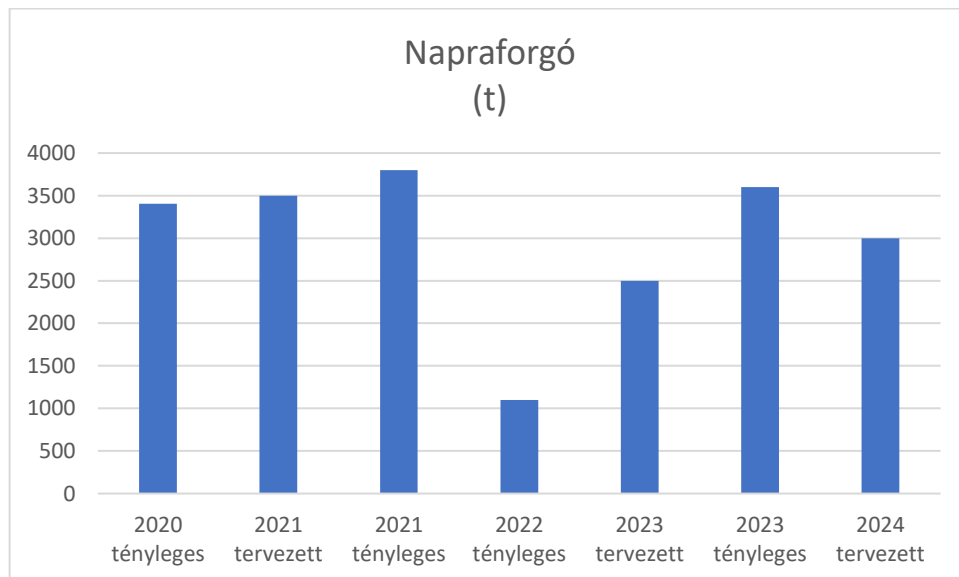

Forrás: Saját szerkesztés

8. ábra: Az őszi búza termény alakulása 2020-2024 között

Mint az látható az őszi búza esetében, a 2020-as évben kiemelkedőnek mondható volt a befolyt termények mennyisége, azonban 2021-re a tervezett mennyiség alacsonyabb volt, mint a 2020-as tényleges. Végezetül a 2021-es tényleges mennyiség magasabb lett a vártnál, de nem haladta meg a 2020-as eredményeket. Tovább ront az összképen a 2022-ben befolyt eredmények mennyisége is, mivel ez alulmúlta mind a 2020-as, mind pedig a 2021-es eredményeket. Azonban a 2023-ra tervezett mennyiség elég pozitív gondolkodásról árulkodott, melyet hoztak is a tényleges számok, sőt, felül is múlták a tervezett mennyiséget. A 2024-re tervezett mennyiség hasonlóan alakult, mint a 2023-as, azonban tényleges adatokkal jelenleg még nem rendelkezem.

Ezt követően a napraforgó befolyt mennyiségének alakulásával foglalkoztam, melynek eredményei a 4. ábrán megtekinthetők.

Forrás: Saját szerkesztés

9. ábra: A napraforgó termény alakulása 2020-2024 között

Mint az látható a 4. ábrán 2020 és 2021 között növekedés volt tapasztalható. A tényleges termelés 2020-ban és 2021-ben viszonylag magas, 3500 tonna körüli szinten van, ami a stabil termelési kapacitást és keresletet tükrözi ebben az időszakban. Azonban 2022-ben jelentős csökkenés figyelhető meg, mivel a tényleges termelési mennyiség lecsökkent 1000 tonna alá. Ez akár a kedvezőtlen időjárási körülmények, vagy akár egyéb gazdasági tényezők következménye is lehetett, például az inputanyagok áremelkedése vagy piaci ingadozások. 2023-ban ismét növekedést látunk, a tényleges termelés megközelítette a 3000 tonnát, és túlszárnyalta a 2023-as évre tervezett mennyiséget. Ez azt sugallja, hogy a szövetkezet képes volt alkalmazkodni a kihívásokhoz, és részben helyreállítani a termelési volument.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A szövetkezet tevékenységi köre lefedi a gabona tisztítását, tárolását, a vetőmag beszerzését, valamint előállítását, ideértve a termények értékesítését is egyaránt. Emellett műtrágya és növényvédőszer beszerzését is biztosítja, ami fontos integrátori funkciót lát el. Ezek a szolgáltatások előnyösek a tagok számára, hiszen központosítottan és gazdaságosan is tudják intézni a szükséges input anyagok beszerzését és értékesítését is.

A szövetkezet Varga János növényvédő szakmérnökkel áll szerződésben, aki szaktanácsadást nyújt a tagoknak. Ez a fajta szakmai háttér előnyt biztosít a szövetkezet tagjai számára, mivel a növényvédelmi és termelési tanácsadás segítheti a hozamok optimalizálását és a gazdálkodási hatékonyság növelését is egyaránt.

Az input anyagok kiadásánál van lehetőség úgynevezett halasztott fizetésre, ami annyit tesz, hogy a tagok a betakarítást követően a terményükből származó bevételből egyenlíthetik ki a „hitelt”. Ez a pénzügyi rugalmasság pedig különös előnyöket biztosít a gazdák számára, mivel segíti a likviditás fenntartását, valamint csökkenti a készpénz nyomást is az évek során.

A termények elszállítását követően rendszeres karbantartási munkálatok zajlanak a szövetkezet állományában levő eszközökön, valamint épületeken egyaránt, mely biztosítja a hosszútávú működőképességet, miközben minimalizálja az állásidőket a csúcsidőszakokban.

A szövetkezet jelenleg 83 taggal rendelkezik, ami jelentős közösségi háttérrel és erőforrást biztosít a szövetkezetben jelenlevő tagok számára. Az ilyen típusú együttműködés segíti a közös beszerzéseket, miközben csökkenti a költségeket, és jobb piaci alkupozíciót teremt a termények értékesítésekor is.

Ezek alapján a besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet stabil alapokkal és sokrétű tevékenységgel rendelkezik, de érdemes lenne további beruházásokat eszközölni a termelési folyamatok hatékonyságának növelése érdekében, hogy megbirkózzanak a piaci és környezeti kihívásokkal.

Mivel szakmai gyakorlatomat ezen a helyen végeztem, így betekintést nyerhettem a szövetkezet mindennapjaiba. Ennek nyomán úgy vélem, hogy az infrastruktúra fejlesztése fontos lenne a jövőben, valamint szükséges volna egy támogatási program létrehozása az öntözés fejlesztésére, mivel ezen problémával sok tag küzd jelenleg is. Ezen javítások pedig egyértelműen erősítenék a helyi gazdák közötti összefogást, ami még erősebbé tenné a közösséget, és még erősebb pozíciót biztosítana a szövetkezet számára a piacon.

5.1. SWOT analízis

8. táblázat: SWOT elemzés a Mag-Tár Szövetkezetről

Erősségek	Gyengeségek
Növekvő árbevétel Diverzifikált terményportfólió Pénzügyi stabilitás és rugalmasság Szakértelem és tapasztalat Szakmai támogatás Integrátori szerep Erős közösségi háttér	Termények mennyiségének ingadozása Magas költségek Túlzott függőség a kereskedelmi tevékenységtől
Lehetőségek	Fenyegetések
Bővülő piacok és új technológiák Támogatások és Uniós források Új terménypiacok feltárása	Klimatikus változások Piaci ingadozások Növekvő költségek

Forrás: Saját szerkesztés

A SWOT elemzés során az erősségek között szerepel a növekvő árbevétel, melyet arra alapoztam, hogy a 2023-as évben a tényleges árbevétel jelentősen meghaladta a tervezettet, ami arra utal, hogy a szövetkezet hatékonyan tudta értékesíteni a termékeit, ennek köszönhetően pedig növekedett a piac jelenléte. Amennyiben az idei évben is magasabb lesz az árbevétel, mint a tervezett, valamint meghaladja a 2023-as eredményeket, akkor egyértelműen úgy vélem, hogy a besenyszögi Mag-tár Szövetkezet stabil alapokkal rendelkezik, és képes tovább növelni a piaci jelenlétét a továbbiakban is.

Következő pontként a diverzifikált terményportfóliót emeltem ki. Véleményem szerint a különböző termények, mint az őszi búza, árpa, valamint napraforgó, egyaránt hozzájárulnak a bevételekhez, ami így pedig csökkenti a paci és termelési kockázatot, és biztonságérzetet nyújt a tagok számára.

Ebből már következik a következő felsorolt erősség, a pénzügyi stabilitás. Az adatok alapján a szövetkezet pénzügyi eredményei folyamatos javulást mutatnak, miközben a költségek kezelése is kontroll alatt maradt. Az adózás előtti eredmény folyamatos növekedést mutatott 2023-ig, ami arra enged következtetni, hogy erős kezekben van a vezetés, és képesek felmérni a lehetőségeket, valamint kezelni az esetleges problémákat, ami ráerősít a tagok felé közvetített biztonságérzetre.

Ezek mellett a szövetkezet erős integrátori szereppel rendelkezik, miközben kiemelkedő szakmai támogatási lehetőségeket biztosít a tagok számára. A szövetkezeten belüli pénzügyi rugalmasság segíti a tagokat a termelési és gazdasági kihívások kezelésében. Az erős közösségi háttér és a tagok együttműködése pedig tovább növeli a versenyképességet.

A gyengeségek közül először a termények mennyiségének ingadozását emeltem ki, mivel, mint az az eredmények között feltüntetett táblázatokban is látható, jelentős ingadozások voltak a befolyt termények mennyiségében, különös tekintettel a 2022-es évre, amikor a teljes mennyiség jelentősen visszaesett az országos aszályproblémák miatt. Ez a probléma viszont instabilitást okozhat a szövetkezet működésében, miközben ronthatja a tagok biztonságérzetét. A magas költségeket is a gyengeségek közé soroltam, mivel az ELÁBÉ, valamint a bérköltségek növekedése 2023-ban jelentős terhet rótt a szövetkezetre, ami hosszútávon pedig ronthatja a nyereségességet, amennyiben időben nem kerül terítékre az adott probléma.

Ugyanide soroltam azon problémát, melyet a túlzott függőség a kereskedelmi tevékenységtől címmel láttam el. Mint az egyértelműen látható, a szövetkezet bevételeinek jelentős része a kereskedelemről származik, így, ha a piaci körülmények kedvezőtlenül alakulnak, az negatívan érintheti a pénzügyi eredményeket.

Összességében úgy vélem, hogy bár a szövetkezet több területen is jelentős szolgáltatásokat nyújt, a magas költségek és a termények mennyiségének ingadozását továbbra is kockázatként kell kezelni, mivel ez a kettő együttese problémát jelenthet a hosszútávú pénzügyi stabilitásra nézve.

A lehetőségek közül elsőként a bővülő piacokra és az új technológiákra tértem ki. Ezen belül az olyasfajta modern agrártechnológiákra gondoltam, mint például a precíziós gazdálkodás, melyek képesek lennének növelni a termékenységet, miközben csökkentenék a költségeket. Az ilyesfajta technológiák bevezetése egyúttal segíthetné a termények mennyiségének stabilizálást is egyaránt.

Második pontként az Uniós forrásokra, valamint támogatásokra tértem ki. Az agrárium számára fenntartott Európai Uniós források kihasználásával a szövetkezet tovább növelheti a beruházásait, különös tekintettel a termelési és technológiai fejlesztésekre, ami elősegíthetné a stabilitást, a szolgáltatások bővülését, valamint a szövetkezet méreteinek növekedését is egyaránt.

Itt tüntettem fel az új terménypiacok feltárását is, mivel ezen lehetőséggel szükséges volna számolnia a szövetkezetnek. Érdemes volna új piacok felé nyitniuk, akár új tagok felvételével, mely tovább bővíthetné a portfóliójukat, vagy terményspecifikus, úgynevezett niche-piacokra belépniük, ahol magasabb értéket képviselhetnének a tagok terményeivel.

Összességében az előzőekben ismertetett lehetőségek feltérképezésével a szövetkezet tovább bővíthetné a tevékenységét, valamint stabilizálhatná a termelését.

A fenyegetések között elsődlegesen a klimatikus változásokra tértem ki, mivel ez erősen érinti a mezőgazdaságot. A kedvezőtlen éghajlatváltozások, mint a szárazság vagy a szélsőséges időjárási körülmények negatívan befolyásolhatják a termés hozamot, melyre kiváló példával szolgált a 2022-es év termésbevétele is.

Szintén a fenyegetések között kell számon tartani a piaci ingadozásokat, mivel a mezőgazdasági termékek árai ingadozhatnak, ami kockázatot jelent a bevételekre nézve. Ha az árak csökkennek, az negatívan befolyásolhatja a szövetkezet nyereségességét.

Mindezek mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni a növekvő költségeket, melyekbe beletartoznak mind az anyag-, mind pedig a bérköltségek. Ezek mindegyike olyan faktor, mely folyamatosan növekszik, és hosszútávon csökkentheti a szövetkezet versenyképességét, amennyiben nem a megfelelő időben és módon kezelik ezeket a költségeket.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A besenyszögi Mag-Tár Szövetkezet a magyar mezőgazdasági szövetkezeti struktúra egyik jelentős szereplője, amely gazdag tevékenységi körrel támogatja tagjait. A szövetkezet legfontosabb céljai között szerepel a gabona tisztítása és tárolása, vetőmag beszerzése és előállítása, valamint integrátori szerepének fenntartása, amely lehetővé teszi a tagok számára a közös beszerzést és értékesítést. A szövetkezet stabil gazdasági eredményeket mutatott fel 2023-ban, amikor az árbevétel jelentősen meghaladta az előző évek szintjét, és nőtt a bevételek stabilitása.

A pénzügyi elemzések azt mutatják, hogy a szövetkezet a 2020-2023 közötti időszakban folyamatosan növelte saját tőkéjét és eredménytartálékait, ami a pénzügyi stabilitást erősíti. Az éves költségek némileg nőttek, különösen az eladott áruk beszerzési értéke és a bérköltségek terén, azonban a bevételek növekedése ezt képes volt kiegyensúlyozni.

A Mag-Tár Szövetkezet előtt több növekedési lehetőség is áll. Az egyik legfontosabb a bővülő piacokra való belépés, valamint az agrártechnológiai innovációk, mint a precíziós gazdálkodás alkalmazása. Ezek a technológiák segíthetnek a termelési hatékonyság növelésében és a költségek csökkentésében, amely különösen fontos lehet a klimatikus kihívások kezelésében. Emellett az uniós támogatások elérése és kihasználása a szövetkezet fejlődésének jelentős hajtóereje lehet. Ezek a támogatások lehetővé tennék a szövetkezet számára a műszaki és infrastruktúrafejlesztést, amely hozzájárulna a hosszú távú fenntarthatósághoz. Az exportlehetőségek kiaknázása is növelhetné a szövetkezet piaci jelenlétét és bevételét, bár ez magasabb követelményeket és kockázatokat is magával hozna.

A szövetkezet számos kihívással néz szembe, amelyek részben a mezőgazdaságot érintő külső körülményekből fakadnak. Az egyik legjelentősebb fenyegetés a klimatikus változásokból adódó termelési ingadozások, amelyek a 2022-es év során is tapasztalható hozamcsökkenéshez vezettek. Ezek mellett az éghajlatváltozás hosszú távon csökkentheti a termelési stabilitást, és kihívás elé állíthatja a szövetkezetet.

A költségek emelkedése szintén kockázatot jelenthet, különösen az anyag- és bérköltségek növekedése, amely hosszú távon rontja a nyereségességet. A szövetkezet további függősége a kereskedelmi tevékenységektől szintén problémás lehet, hiszen kedvezőtlen piaci körülmények között jelentősen csökkenhet a pénzügyi eredményesség. Ennek kezelése érdekében a szövetkezetnek érdemes lenne tovább diverzifikálnia bevételi forrásait, és minimalizálnia a piaci ingadozások hatását.

Összességében úgy vélem, hogy a Mag-Tár Szövetkezet stabil pénzügyi alapokkal és erős közösségi háttérrel rendelkezik, amely lehetőséget nyújt számára a további bővülésre. A szövetkezet megfelelő alkalmazkodóképessége lehetővé tette, hogy kihívásokkal teli időszakokat is sikerrel kezeljen, azonban a hosszú távú stabilitás fenntartásához elengedhetetlen az innovatív technológiák alkalmazása és a költségek szoros kontrollja. A jövőbeli fejlődéshez az exportlehetőségek kiaknázása, a piaci pozíciók megerősítése, valamint a tagok számára nyújtott támogatások bővítése is hozzájárulhat.

Ezúton szeretnék hálás köszönetet mondani mindazoknak, akik támogattak a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen végzett tanulmányaim során, illetve hozzájárultak a diplomamunkám megvalósításához.

Különösen hálás vagyok a Mag-Tár Szövetkezet elnökének, Strommer Ferencnek, aki nem csak fogadott, hanem kutatómunkámhoz hozzáférhetővé tette a szükséges dokumentumokat is. Munkám során mindig segítőkész és támogató volt, készséggel válaszolt kérdéseimre, és ihletett adott dolgozatom elkészítéséhez.

Végezetül szívből köszönöm szüleimnek, hogy tanulmányaim teljes időtartama alatt mindvégig mellettem álltak, biztosítva a szükséges feltételeket a tanulásomhoz és fejlődésemhez.

7. IRODALOMJEGYZÉK

1. Barta I., Dorgai L., Dudás Gy., Varga E. (2010): Termelői csoportok és a zöldség-gyümölcs ágazatban működő termelői szerveződések Magyarországon, Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest
2. Bijman, J., Hanisch, M., & van der Slangen, G. (2014): Shifting control? The role of cooperatives in overcoming market failures in the agri-food sector. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 85(4), 641–661.
3. Bijman, J., & Iliopoulos, C. (2014). Farmers' cooperatives in the EU: Policies, strategies, and impacts. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 85(4), 497-508
4. Birchall, J. (2013). *Finance in an Age of Austerity: The Power of Customer-owned Banks*. Edward Elgar Publishing.
5. Chloupková, J. (2002). *European Cooperative Movement – Background and Common Denominators*. International Food and Agribusiness Management Review, 4(1), 95-102.
6. Cook, M. L., Iliopoulos, C. (2016): Generic solutions to coordination and organizational costs: Informing cooperative longevity. *Journal on Chain and Network Science*, 16(1), 19–27.
7. Csáki, Cs. (2017). Mezőgazdasági szövetkezetek és értékesítési lehetőségek Magyarországon. *Mezőgazdasági Kutatóintézet Közleményei*, 52(1), 14-25.
8. Dénes, B. (2020). "A TÉSZ-ek és a fenntartható mezőgazdaság kapcsolata." *Agrárgazdasági Szemle*.
9. Dudás Gy., Juhász A. (2013): A magyarországi TÉSZ-ek gazdasági szerepének vizsgálata számviteli megközelítés alapján in: *Gazdálkodás*, 57 évf. 3. szám
10. Ferencz Á. (2016): Integrált termesztés szükségessége, TÉSZ-ek szerepe és működése, Szegedi Tudományegyetem, Szeged
11. Glover, D., Kusterer, K. (1990). *Small Farmers, Big Business: Contract Farming and Rural Development*. Palgrave Macmillan
12. Kálmán, B., Szabó, G. (2019). Közvetlen termelői értékesítési formák: A helyi piacok és vásárok szerepe a mezőgazdasági termékek értékesítésében. *Gazdálkodás*, 63(3), 56-71.

13. Karantininis, K., & Zago, A. (2011). Cooperatives and Contract Farming in Agricultural Markets. *European Review of Agricultural Economics*, 38(4), 541-558
14. KSH (Központi Statisztikai Hivatal). (2023). *Mezőgazdasági szövetkezetek a magyar mezőgazdaságban*.
15. Lerman, Z. (2005). *Agricultural Transition in Post-Soviet Europe and Central Asia: Policy Options and Future Perspectives*. The World Bank.
16. Németh, M. (2021). "A mezőgazdasági szövetkezetek helyzete és fejlődése Magyarországon." *Gazdaság és Társadalom*.
17. Nilsson, J., Hendrikse, G. (2009). *Vertical Coordination in the Agro-Food Supply Chain*. *Journal of Agricultural Economics*, 60(3), 444-460.
18. Papavasileiou, I., & Argyropoulos, C. (2018). Short Supply Chains and Direct Sales: New Opportunities for Farmers in the Digital Age. *Journal of Agricultural Economics*, 69(2), 234-245
19. Réthy K., Dezsény Z. (2013): *Közösség által támogatott mezőgazdaság*, ÖMKi, Budapest
20. Schulze-Delitzsch, H. (1897). *People's Banks: A Record of Social and Economic Success*. Longmans, Green, and Co.
21. Sikorska-Wolak, I. (2017). The Role of Agricultural Cooperatives in Supporting Family Farms. *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 46(4), 725–737
22. Simon S. (n.a.): *Nyugat-Európa legelterjedtebb szövetkezeti modelljei*
23. Szabó G., Barta, I. (2014): A mezőgazdasági termelői szervezetek-szövetkezetek jelentőségének és helyzetének változása az EU-csatlakozás után. *GAZDÁLKODÁS*, 58 (3). pp. 263-278. ISSN 0046-5518

Megtekintett internetes források

1. ICA, 1995
International Co-operative Alliance (ICA) (1995): *Statement on the Co-operative Identity*
Megtekinthető: <https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>
Megtekintve: 2024.10.22.
2. Budapesttimes, 2024
Megtekinthető: <https://www.budapesttimes.hu/hungary/agriculture-minister-farm-subsidies-ensured-for-2024/>

Megtekintve: 2024.10.22.

3. Trade, 2024

Megtekinthető: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/hungary-agricultural-sectors>

Megtekintve: 2024.10.22.

4. EU Bizottság, 2023

Megtekinthető: https://commission.europa.eu/index_hu

Megtekintve: 2024.10.27.

5. Horizon Europe, 2024

Megtekinthető: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en

Megtekintve: 2024.10.27.

8. TÁBLÁZAT JEGYZÉK

1. táblázat: A legjobban eladott termények termelési területeinek alakulása 2023-ban.....	22
2. táblázat: A MAG-TÁR Szövetkezet állományában szereplő eszközök	25
3. táblázat: Tőkék és lejáratú kötvények alakulása az elmúlt 4 évben.....	27
4. táblázat: A tervek és tények alakulása az elmúlt 4 évben	28
5. táblázat: Költségek alakulása a vizsgált szövetkezet esetében az elmúlt négy évben	30
6. táblázat: Adók miatti változás a nyereségben	31
7. táblázat: A befolyt termények alakulása az elmúlt négy évben	32
8. táblázat: SWOT elemzés a Mag-Tár Szövetkezetről	36

9. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Helyi élelmiszer rendszerek bemutatása.....	9
2. ábra: A TÉSZ-ek szakaszainak alakulása 1999 és 2013 között	15
3. ábra: TÉSZ-ek elismerésének folyamata hazánkban 1999 és 2004 között	16
4. ábra: A TÉSZ-ek elismerésének folyamata hazánkban 2005 és 2013 között.....	16
5. ábra: A TÉSZ-ek jellemző adatai hazánkban 2004 és 2011 között.....	17
6. ábra: A termelői csoportok hazai szabályozása	20
7. ábra: Őszi árpa termény alakulása 2020-2024 között.....	33
8. ábra: Az őszi búza termény alakulása 2020-2024 között.....	33
9. ábra: A napraforgó termény alakulása 2020-2024 között	34

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Szakai Kitti (név) (hallgató Neptun azonosítója: V34482)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2024. év 11. hó 03. nap

Kitti
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve:

A Hallgató Neptun kódja:

SZAKÁB KITT

A dolgozat címe:

A MAG-TÁR SZÖVEGKEZET ÖKONÓMIAI ELEMZÉSE

A megjelenés éve:

2024

A konzulens intézetének neve:

KÖRNYEZETTUDOMÁNYI INTÉZET

A konzulens tanszékének a neve:

ÖNTÖZÉSTÉRTESZTÉSI ÉS MELIORÁCIÓS
TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év 11 hó 05 nap

Szakab Kitti

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.